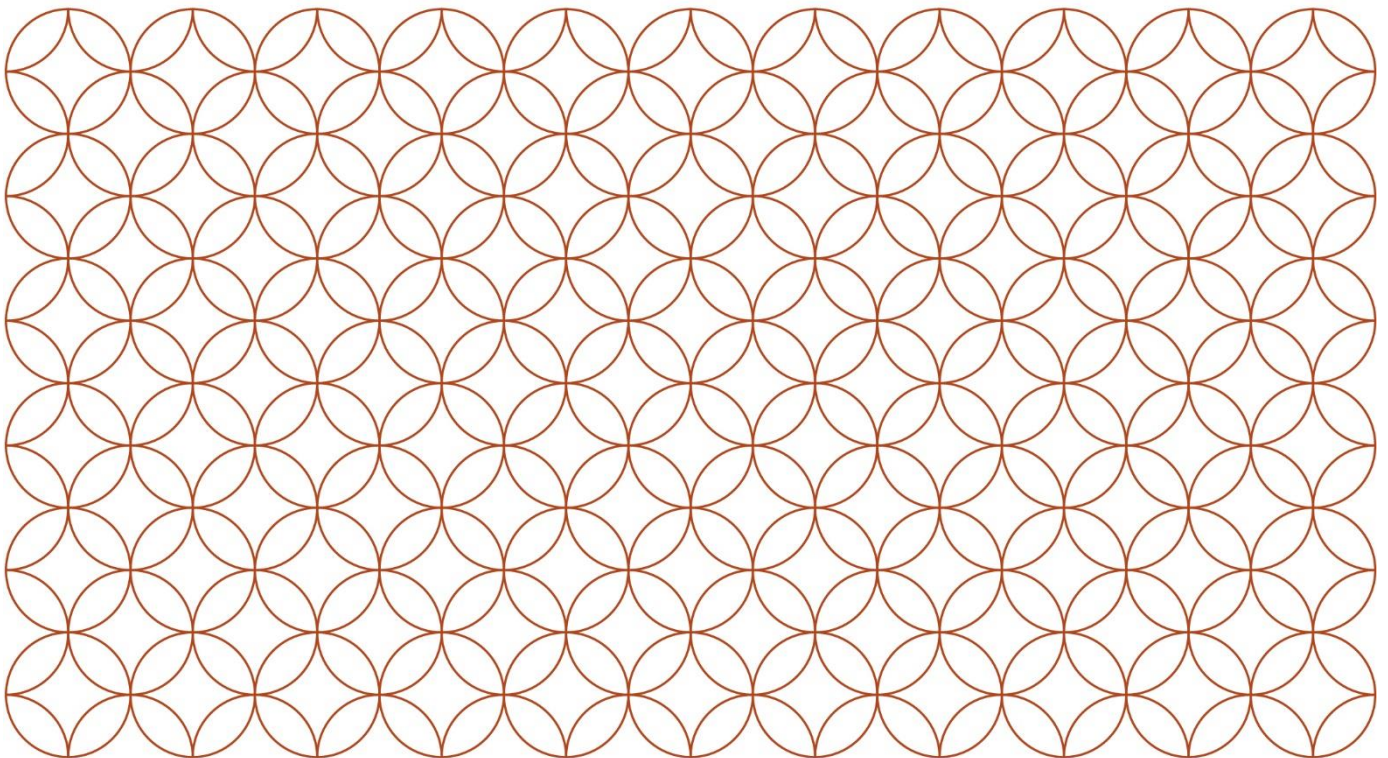

REDOVISNING AV
REGERINGSUPPDRAG

Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk

Skolverket

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:

www.skolverket.se/publikationer

Dokumentdatum: 2024-02-07

Diarienummer: 7.5.2–2022:372

Skolverket, Stockholm 2024

Innehåll

1. Sammanfattning	6
2. Uppdraget	7
3. Avgränsningar och definitioner	8
3.1 Huvudmän.....	8
3.2 Fjärrundervisning.....	8
3.3 Entreprenad.....	9
4. Tillgängliggöra fjärrundervisning	9
4.1 Anmäla till Statens skolinspektion.....	10
4.2 Inhämta synpunkter.....	10
5. Ekonomisk ersättning till huvudmän som väljer att använda fjärrundervisning	12
5.1 Statsbidrag för fjärrundervisning i nationellt minoritetsspråk.....	13
5.1.1 Vem kan söka och för vad?.....	13
5.1.2 Bidrag per kalenderår.....	14
5.1.3 Rekvisition och elevavräkning.....	14
5.1.4 Schablonbelopp med trappa.....	14
5.1.5 Utfall hittills.....	15
6. Läromedel	16
6.1 Samarbete med relevanta aktörer.....	16
6.1.1 Representanter för de nationella minoriteterna och språken.....	16
6.1.2 Erfarenheter från Norge och Finland.....	17
6.2 Upphandling av läromedel.....	18
6.3 Tillgängliggöra undervisningsmaterial.....	19
6.3.1 Tio pinnar i luften.....	19
6.3.2 @Stoltjude.....	19
6.3.3 Ságas.....	19
6.3.4 Tillgängliggöra befintligt undervisningsmaterial.....	20
7. Utbildning för förskollärare och lärare	20
7.1 Utbildning i jiddisch.....	20
7.2 Utbildning i finska, meänkieli och samiska för pedagogisk personal anställd i förskolan.....	21
7.2.1 Finska.....	22
7.2.2 Samiska och meänkieli.....	22
8. Slutsatser och framåt	22

8.1 Fjärrundervisning i samiska.....	23
8.2 Statsbidrag för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk	23
8.3 Revitalisering är ett långsiktigt arbete	23

1. Sammanfattning

Följande redovisning av regeringsuppdraget att ansvara för nationell samordning av undervisning i nationella minoritetsspråk är i huvudsak uppbyggd utifrån uppdragstextens olika delar. Inledningsvis följer en kort sammanfattning och därefter redovisningen i dess helhet. Redovisningen avslutas med ett kort resonemang om vilka slutsatser Skolverket dragit utifrån arbetet med uppdraget och vilka frågor myndigheten bedömer kan behöva lyftas för att bidra till en hållbar revitalisering av de nationella minoritetsspråken.

I syfte att tillgängliggöra fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk för alla huvudmän som enligt skollagen (2010:800) ska erbjuda undervisning i språken har Skolverket valt att publicera information på sin webbplats¹. Denna information ges i form av länkar till huvudmän som anmält beslut att använda fjärrundervisning till Skolinspektionen i enlighet med föreskriften² om anmälningsplikt. Detta är gjort med samtycke från de berörda huvudmännen och syftet är att underlätta för huvudmän som behöver köpa in fjärrundervisning att hitta en huvudman som erbjuder sådan undervisning. Skolverket har även inhämtat information från huvudmän som anmält beslut att använda fjärrundervisning till Skolinspektionen.

Skolverket har tagit fram en modell för ersättning till de huvudmän som valt att använda fjärrundervisning. Ersättningen ges i form av ett statsbidrag för att täcka merkostnader direkt kopplade till fjärrundervisning i modersmål i nationella minoritetsspråk. Bidraget avser huvudmannens egna elever och får användas för både inköpt fjärrundervisning och fjärrundervisning som huvudmannen ger i egen regi. Bidraget fördelas kalenderårsvis och huvudmännen ansöker i början av kalenderåret om en bidragsram för att vid två senare tillfällen rekvirera medel från bidragsramen. Skolverket kan konstatera en ökande trend när det gäller antal huvudmän som ansöker, ersättningens storlek och antal elever som får fjärrundervisning i ett nationellt minoritetsspråk.

För att stödja produktionen av, främja utvecklingen av och tillgången till läromedel inom nationella minoritetsspråk har Skolverket i förberedande syfte dels genomfört en kartläggning av befintliga läromedel på marknaden, dels inhämtat synpunkter från representanter för de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken. Skolverket har även varit i kontakt med norska Utdanningsdirektoratet och finska Utbildningsstyrelsen för att inhämta information om hur dessa arbetar med minoritetsspråk eller språk med litet eller nästan obefintligt marknadsunderlag.

Skolverket har i slutet av 2023 gått ut med offertförfrågan till läromedelsproducerande företag om läromedel i samtliga nationella minoritetsspråk. Anbudsutvärdering planeras ske i slutet av mars 2024 och avtal planeras slutas i

---

¹ [Att organisera och genomföra fjärrundervisning - Skolverket](#)

² SKOLFS 2020:227

april 2024. Skolverket har därutöver beslutat att tillgängliggöra läromedel för förskolan i form av ett nytryck av *Tio pinnar i luften*, en antologi med sagor, sånger, ordspråk, lekar och gåtor på de nationella minoritetsspråken och svenska samt tryck av *@Stoltjude*, ett läromedel riktat till lärare och elever i högre åldrar som kan användas i undervisning om nationella minoriteten judar. Skolverket och Sameskolstyrelsen har träffat en överenskommelse om att Sameskolstyrelsen ska ta fram två ytterligare språkliga nivåer på nordsamiska, sydsamiska och lulesamiska för *Ságas*, ett läromedel i samiska. Skolverket har även ökat tillgängligheten till befintliga läromedel i myndighetens publikationsdatabas.

Skolverket har bedömt det angeläget att, mot bakgrund av lärarbrist och av revitaliseringsskäl, sätta igång insatser för lärare och pedagogisk personal i förskolan i nationella minoritetsspråk. Myndigheten har därför träffat överenskommelser med Lunds universitet om uppdragsutbildning för lärare i jiddisch och med Stockholms universitet om uppdragsutbildning i finska för pedagogisk personal anställd i förskolan. Skolverket planerar även att starta motsvarande utbildning för förskolan i samiska och meänkieli.

2. Uppdraget

Skolverket har i regleringsbrev för budgetåret 2022 (U2020/06271 (delvis) U2021/01369 (delvis) U2021/02806 m.fl.) givits i uppdrag att med start under hösten 2022 ansvara för nationell samordning av undervisning i nationella minoritetsspråk. Uppdraget innefattar bland annat att planera och ansvara för hur fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk kan göras tillgänglig för alla huvudmän som enligt skollagen (2010:800) ska erbjuda undervisning i språken.

Skolverket ska även utreda och ta fram en modell för ekonomisk ersättning till de huvudmän som väljer att använda sådan fjärrundervisning samt även förbereda ett arbete med att stödja produktionen av, främja utvecklingen av och tillgången till läromedel inom nationella minoritetsspråk och i detta arbete samarbeta med relevanta aktörer.

I det följande redogör Skolverket för de tolkningar och ställningstaganden som myndigheten gjort, vad de grundas på och föreslagna vägval framåt.

3. Avgränsningar och definitioner

I uppdraget har ingått att bland annat planera och ansvara för hur fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk kan göras tillgänglig för alla huvudmän som enligt skollagen (2010:800) ska erbjuda undervisning i språken. Det har även ingått att utreda och ta fram en modell för ekonomisk ersättning till de huvudmän som väljer att använda sådan fjärrundervisning samt även förbereda ett arbete med att stödja produktionen av, främja utvecklingen av och tillgången till läromedel inom nationella minoritetsspråk och i detta arbete samarbeta med relevanta aktörer. Skolverket har utgått från nedanstående regleringar och definitioner av begrepp som myndigheten uppfattar som centrala för uppdragets genomförande.

3.1 Huvudmän

I 2 kap. 2–5 §§ skollagen regleras huvudmän inom skolväsendet. Däri framgår att kommuner, regioner, staten och enskilda får vara huvudmän i skolväsendet. Kommuner är enligt 2 § huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning och fritidshem. Dock framgår av 4 § att staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola, varför dessa skolformer inte får bedrivas av annan huvudman.

Kommuner ska enligt 2a-2b §§ samverka med minst två andra kommuner om uppgifter i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning; dock får regeringen meddela föreskrifter om undantag från kravet på samverkan med minst två kommuner med hänsyn till kommunernas geografiska placering.

En region får enligt 3 § vara huvudman för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning i den utsträckning som anges i denna lag. Av 4 § framgår bland annat att enskilda huvudmän efter ansökan får godkännas som huvudmän för förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och fritidshem.

3.2 Fjärrundervisning

Sedan den 1 juli 2015 är begreppet fjärrundervisning definierat i skollagen (2010:800). Med fjärrundervisning avses i 1 kap. 3 § interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där lärare och elever är åtskilda i rum men inte i tid.

Fjärrundervisning regleras närmare i 21 kap. skollagen (2010:800). Enligt 3 § första stycket får fjärrundervisning bara användas om det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller kraven på

legitimation och behörighet enligt 2 kap. 13 § och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan.

Av 10 § framgår att fjärrundervisning endast får utföras av huvudmän inom skolväsendet; dock får enligt 7 § fjärrundervisning även användas för utbildning vid särskilda ungdomshem enligt 24 kap. 8 och 9 §§ och även den som är huvudman för sådant får utföra fjärrundervisning. Särskilda ungdomshem är ett sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilt ungdomshem)³.

3.3 Entreprenad

Entreprenad regleras i 23 kap. skollagen. I 2 § första stycket definieras begreppet entreprenad i skolväsendet. Där anges att med entreprenad i skollagen avses att en huvudman sluter avtal med någon annan om att denne ska utföra uppgifter inom utbildning eller annan verksamhet som huvudmannen ansvarar för enligt skollagen. Huvudmannen behåller huvudmannskapet för uppgifter som utförs på entreprenad.

Staten får enligt 23 kap. 4 § utföra vissa uppgifter på entreprenad; detta avgränsas dock i samma kapitel 15 § till samiska och teckenspråk. Av samma paragraf framgår också att uppgifter som avser undervisning i teckenspråk eller samiska eller integrerad samisk undervisning i grundskolan endast får överlämnas på entreprenad till staten. Med staten avses enligt skollagen 2 kap. 4 § (ovan) specialskolan och sameskolan.

Uppgifter som avser modersmålsundervisning eller studiehandledning på modersmålet får enligt 23 kap. 14 § överlämnas på entreprenad till en annan huvudman inom grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Av samma kapitel 16 § framgår att uppgifter som avser fjärrundervisning enligt 21 kap. (ovan) får överlämnas till en annan huvudman inom skolväsendet på entreprenad inom samma skolformer som i 14 §.

4. Tillgängliggöra fjärrundervisning

En del av uppdraget består i att Skolverket ska planera och ansvara för hur fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk kan göras tillgänglig för alla huvudmän som enligt skollagen (2010:800) ska erbjuda undervisning i språken.

---

³ Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

4.1 Anmäla till Statens skolinspektion

Den 15 december 2020 trädde föreskrifter⁴ om anmälan att bedriva fjärrundervisning i kraft. I bestämmelsen anges bland annat att en huvudman ska anmäla till Skolinspektionen om huvudmannen beslutat att använda fjärrundervisning enligt 5 a kap. 6 § skolförordningen (2011:185) och 4 a kap. 6 § gymnasieförordningen (2010:2039). Anmälningssplikten gäller huvudmän som fattat beslut att erbjuda eller köpa fjärrundervisning.

För att tillgängliggöra fjärrundervisning för uppdragets målgrupp samt öka andelen elever som får tillgång till undervisning i nationella minoritetsspråk har Skolverket valt att arbeta med att sprida information om möjligheten att erbjuda fjärrundervisning för de huvudmän som i enlighet med 21 kap. 3 § skollagen inte har hittat lärare för undervisning på plats. Myndigheten har på sin webbplats *Att organisera och genomföra fjärrundervisning*⁵ bland annat publicerat information i form av länkar till de huvudmän som anmält beslut att använda fjärrundervisning till Skolinspektionen i enlighet med föreskriften om anmälningssplikt ovan. Informationen är avgränsad till de huvudmän som säljer fjärrundervisning enligt entreprenadbestämmelserna i skollagen och är publicerad med de berörda huvudmännens samtycke. Det gäller följande huvudmän:

- Lunds kommun - finska och jiddisch
- Uppsala kommun - finska och meänkieli
- Övertorneå kommun - finska
- Sameskolstyrelsen - samiska

Det kan noteras att ingen huvudman har angett att man säljer fjärrundervisning i romani chib.

4.2 Inhämta synpunkter

Den 14 juni 2023 bjöd Skolverket in till en fokusgrupp bestående av huvudmän som anmält till Skolinspektionen att de säljer fjärrundervisning i något eller några av de nationella minoritetsspråken. Syftet var att från Skolverkets sida hämta in kunskap om fjärrundervisning på entreprenad samt ge huvudmännen möjlighet till ett strukturerat utbyte av erfarenheter. Främst önskade Skolverket svar på frågeställningarna

- Hur går det till när nya kontakter inleds?
- Brukar ni informera att ni säljer fjärrundervisning, och till vem vänder ni er?
- Hur regleras kontrakten säljare/köpare?
- Vilka eventuella krav ställer den som köper?

---

⁴ SKOLFS 2020:227

⁵ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/anordna-och-administrera-utbildning/att-organisera-och-genomfora-fjarrundervisning> 240111

Uppsala kommun beskrev det som att information primärt sprids huvudmän emellan, men kommunen har även information på hemsidan. Kommunen upplever efterfrågan från skolor, och även föräldrar, där det inte finns undervisande lärare på plats. Särskilt gäller detta jiddisch och romani chib. Ibland efterfrågas även undervisning i ämnen på de nationella minoritetsspråken.

Uppsala kommun lyfte att det är svårt med flera nivåer i samma grupp då undervisningen måste hantera två kursplaner. I princip alla köpare vill ha undervisningen utanför den garanterade undervisningstiden; detta oavsett om det gäller fjärr- eller närundervisning. Uppsala kommun har en samordnande enhet som tecknar alla avtal. I avtalet stipuleras minst 60 minuters undervisning per vecka och kommunen fakturerar för undervisningstid samt 60 minuter för- och efterarbete och administration. Det är ett generellt problem att kommunen inte får information om elevens behov av särskilt stöd, speciellt då undervisningen bara omfattar en lektion i veckan.

Övertorneå kommun sprider information via egna lärare. Man får även frågor direkt via kommun mejlen men tillhandahåller ingen information på hemsidan. Kommunen strävar efter att kombinera tjänster till större, men den totala volymen undervisningstimmar i nationella minoritetsspråk är så liten så det är svårt. Kommunen inte upplever någon konkurrens från andra skolhuvudmän; däremot upplever man samma problem med åldersblandade grupper som Uppsala kommun gett uttryck för. Kommunens avtal ställer krav på handledare och utrustning; dock är ingen tid angiven. Parterna ska samarbeta och det finns en skyldighet att underrätta om väsentliga omständigheter.

Lunds kommun deltar i ett nätverk med 16–20 kommuner i Sydsverige. Information om fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk sprids inom och via nätverket. Man bedömer att behovet av nätverk uppstått då det finns relativt många ensligt belägna skolor. Det sker ingen marknadsföring utåt och man strävar efter klassrumsundervisning i största möjliga mån. Även här förläggs undervisningen förhållandevis sent; till 18 eller till och med senare. Eleverna har tillgång till fritidshemmet mellan skoldagen och modersmålsundervisningen, vilket Lunds kommun beskriver som en förutsättning för att attrahera eleverna till undervisningen. De sena undervisningspassen och oftast liten tjänstegrad gör undervisningen oattraktiv för lärare. Lund är en ganska vidsträckt kommun och det skulle bli effektivare med fjärrundervisning; dock konstaterar man att kommunen behöver bli bättre på detta. Man pekar på hård konkurrens då modersmålsundervisningen i Skåne är omfattande och man upplever att kommunen tappar elever till Malmö. Lunds kommun säljer även till enskilda huvudmän och avtalen reglerar tid och grupper. Priset blir högre om köparen vill ha möjlighet att säga upp avtalet under terminen eller läsåret vilket medför att de allra flesta då hellre väljer att betala det lägre läsårspriset. Lärare i fjärrundervisningen kommer åt elevuppgifter för till exempel omdömen, frånvaro och betygssättning i kommunala skolor men inte hos enskilda huvudmän.

Sameskolstyrelsen startade 2015 med en elev och vid tiden för mötet har man 300 elever och 18 lärare. Myndigheten sprider information i tidningen *Samefolket* och på hemsidan. Man förhåller sig tveksam till att marknadsföra mer då man i nuläget bedömer sig inte ha tillräcklig kapacitet för att expandera ytterligare. Även *Sameskolstyrelsen* lyfter att lektioner ofta förläggs sent; vissa kommuner har tider från 15 och framåt för även förskolan.

Sameskolstyrelsen kan inte säga säkert att den ekonomiska ersättningen⁶ påverkar huvudmännen att köpa mer fjärrundervisning. Flera huvudmän vill sätta alla sina elever i samma grupp och då ha så få grupper som möjligt. Dock vill *Sameskolstyrelsen* inte ha syskon i samma grupp; deras bild är att det för ofta innebär att äldre syskon får bli hjälplärare till de yngre.

Sameskolstyrelsen har för närvarande fyra lärare som arbetar med digitala läromedel på deltid. Ingen bestämd undervisningstid stipuleras i avtalet, men det anges bara hela timmar (45 min=60 min). Uppsägning sker i mars med tre månaders uppsägningstid. *Sameskolstyrelsen* accepterar bara uppsägning från rektor. Man upplever inte att man får reda på om elev har till exempel funktionshinder och vet inte riktigt varför detta inte kommuniceras. I avtalet framgår vilka tekniska krav som ställs och att eleven kan sitta ostört i en fast, trygg och funktionell lokal. *Sameskolstyrelsen* menar att handledarens attityd till och kunskap i handledarskapet är grundläggande.

Samtliga närvarande huvudmän uttryckte att det är viktigt med fortbildning för lärare i fjärrundervisning; specifikt nämndes bedömarkompetens och didaktik för fjärrundervisning. Man lyfte också vikten av nätverk för rektorer och lärare.

5. Ekonomisk ersättning till huvudmän som väljer att använda fjärrundervisning

I Skolverkets regleringsbrev för budgetåret 2021 gavs myndigheten i uppdrag att lämna förslag på hur en nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk inom skolväsendet kan organiseras så att undervisningen i språken stärks. I redovisningen gav Skolverket bland annat förslag att utreda en ekonomisk modell för ersättning för att öka elevernas tillgång till modersmål via fjärrundervisning samt den eventuella påverkan på lagstiftningen som reglerar de obligatoriska skolformerna och gymnasieskolan. I Skolverkets regleringsbrev för budgetåret 2022 fick myndigheten bland annat ett uppdrag att utreda och ta fram en modell för ekonomisk ersättning till de huvudmän som väljer att använda

---

⁶ Avsnitt 5

sådan fjärrundervisning. Skolverket har utrett ekonomiska modeller med syftet att öka tillgången till modersmålsundervisning för elever med nationella minoritetsspråk och valde lösning enligt nedan.

5.1 Statsbidrag för fjärrundervisning i nationellt minoritetsspråk

Skolverket gör bedömningen att det bästa sättet att möjliggöra modersmålsundervisning för fler elever från de nationella minoriteterna är ett riktat statsbidrag som utgår från elevens rätt till undervisning i sitt nationella minoritetsspråk och ger huvudman ekonomiskt stöd och incitament att erbjuda fjärrundervisning i språken. Detta kan i enlighet med skolförfattningarna vara ett sätt främja och skydda de nationella minoritetsspråken. Genom statsbidrag ges även möjlighet till uppföljning då medlen går till elevens undervisning. Modellen kan även ge incitament till fler skolhuvudmän att öppna upp för modersmålsundervisning inom de nationella minoritetsspråken.

5.1.1 Vem kan söka och för vad?

Berättigade att söka statsbidraget är kommunal, fristående och statlig huvudman för förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola och sameskola, samt gymnasieskola och anpassad gymnasieskola. Bidraget får endast användas för sådan undervisning som avses i 21 kap. 2 § skollagen (2010:800).

Statsbidraget lämnas som ersättning endast för merkostnader direkt kopplade till fjärrundervisning i modersmål i nationella minoritetsspråk. Bidraget avser huvudmannens egna elever och får användas för både inköpt fjärrundervisning och fjärrundervisning som huvudmannen ger i egen regi.

Som merkostnader för fjärrundervisning räknas till exempel

- den kostnad som huvudmannen betalar till den huvudman som anordnar modersmålsundervisningen i nationella minoritetsspråk. Lärarna som bedriver undervisningen ska vara anställda hos den huvudman som anordnar modersmålsundervisningen.
- kostnader för en handledare som närvarar i lokalen där eleven tar del av modersmålsundervisningen.
- kostnader för huvudmannens egna elever som tar del av modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk via fjärrundervisning, på entreprenad eller i egen regi.

Kostnader som *inte* bedöms som merkostnader är bland annat

- insatser som statsbidrag lämnas för på annat sätt
- huvudmannens kostnader för den tekniska utrustning och programvara som krävs för att ta del av undervisningen

- huvudmannens kostnader för inköp av läromedel
- huvudmannens kostnader för kompetensutveckling
- huvudmannens kostnader för lokaler
- elevens resekostnader för att ta sig till lokalen där hen ska ta del av fjärrundervisningen
- utbildning som bedrivs enligt förordningen (1992:395) om uppdragsutbildning inom skolväsendet.

5.1.2 Bidrag per kalenderår

Skolverket valde formen kalenderårsbidrag vilket innebär att inget ekonomiskt beställningsbemyndigande behövs. Myndigheten har därtill gjort bedömningen att det innebär en lägre arbetsbörda för huvudmännen om ansökan sker en gång per år, i detta fall mellan 15 januari och 15 februari. Av ansökan ska antalet elever som huvudmannen söker medel för framgå och ansökan utmynnar i att huvudmannen får ett beslut som garanterar hur mycket ersättning som kommer att beviljas under kalenderåret. Skolverket bedömer att detta i högre grad kan bidra till att huvudmannen tar steget till att träffa avtal om fjärrundervisning med annan huvudman alternativt arrangerar fjärrundervisning i egen regi.

Budgeten är begränsad vilket innebär att ansökan görs i konkurrens med andra huvudmän. Skolverket bedömer att detta kan leda till ett mer flexibelt utnyttjande av medlen och att dessa kan användas där behoven finns. Behoven kan variera över tid hos en huvudman, då deltagande i undervisningen är frivillig för eleverna. Det kan tillkomma, men även falla bort elever.

5.1.3 Rekvisition och elevavräkning

Huvudmannen inkommer i april och i oktober med rekvisition i vilken huvudmannen gör sin elevavräkning. Huvudmannen får betalt för det faktiska antalet elever, men vet som nämnts ovan i förväg vilken ersättning denne är garanterad. Om det tillkommer elever under bidragsåret finns möjligheter att begära ändring av beslut av ansökan för att beviljas mer medel; detta förutsätter dock att det finns medel kvar som ingen huvudman redan gjort anspråk på.

5.1.4 Schablonbelopp med trappa

Bidraget ges i form av ett schablonbelopp. Skolverket bedömer att det ur likvärdighetsynpunkt bör vara samma belopp för alla språken. Om det framkommer särskilda skäl som gör att kostnadsbilden för att arrangera fjärrundervisning varierar mellan de olika språken skulle myndigheten kunna räkna på den faktiska kostnaden per språk.

Skolverket har inhämtat information om hur kostnadsbilden ser ut från bland annat Sameskolstyrelsen och andra huvudmän som idag erbjuder fjärrundervisning i minoritetsspråk på entreprenad. Utifrån detta bedömer myndigheten att beloppet per elev och undervisningstimme rimligen bör vara 800

kr och att antalet undervisningstimmar kan sättas till en per vecka. Det betyder att en elev i normalfallet ger huvudmannen maximalt en ersättning per om 800 kr x 1 timme per vecka x 35 veckor per läsår = 28 000 kr per kalenderår, alltså 14 000 kr per termin.

I flera fall framkommer även att den huvudman som säljer fjärrundervisningen tar mindre betalt per elev om gruppen är större eftersom till exempel lärarkostnaden per grupp är densamma för två elever som för tio. Statsbidraget minskas därför gradvis för huvudmannens egna elever i sammanhållna undervisningsgrupper såtillvida att elev 1 ger 100 procent av statsbidraget, elev 2 ger 10 procent av statsbidraget medan elev 3 och uppåt inte genererar något statsbidrag.

5.1.5 Utfall hittills

För kalenderåret 2022 ansökte totalt 56 huvudmän, fördelade på 49 kommunala, 6 fristående och 1 statlig, om bidrag för merkostnader direkt kopplade till fjärrundervisning i modersmål i nationella minoritetsspråk. För dessa beslutades bidrag om totalt 10 995 000 kr.

För kalenderåret 2023 ansökte totalt 77 huvudmän, fördelade på 66 kommunala, 10 fristående och 1 statlig, om bidrag för merkostnader direkt kopplade till fjärrundervisning i modersmål i nationella minoritetsspråk. För dessa beslutades bidrag om totalt 11 468 100 kr.

Skolverket kan konstatera att antalet huvudmän som ansökt om bidraget har ökat med drygt 37 procent från 2022 till 2023. Detta kan bero på att statsbidraget för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk från och med 2023 kan ansökas via Skolverkets e-tjänst för statsbidrag och att fler huvudmän därmed fått kännedom om statsbidraget. Antalet elever som huvudmännen ansökt om bidraget för har likaledes, och kanske inte förvånande, ökat enligt tabell nedan.

Tabell. Antal elever som utgjort underlag för statsbidragsansökan

Språk	Finska	Jiddisch	Meänkieli	Romani chib	Samiska	Totalt
VT 22	114	4	61	1	237	417
HT 22	162	2	108	1	285	558
VT 23	283	4	78	2	362	729
HT 23	339	5	96	2	339	781

Man bör vara medveten om att bidraget som nämnts ovan ansöks och beslutas per kalenderår. Det innebär att siffrorna för antal elever per språk ovan också redovisas terminsvis per kalenderår och inte per läsår. Vårterminen 2022 är andra halvan av läsåret 2021/22 och då huvudmannen inte ansökt för höstterminen 2021 finns inga siffror tillgängliga för läsåret. Det är enbart läsåret 2022/23 som finns

redovisat i sin helhet i tabellen ovan. Med detta sagt kan man dock konstatera att det finns en tydligt stigande trend i antalet elever som utgör underlag för huvudmännens bidragsansökningar.

6. Läromedel

En del av uppdraget består i att Skolverket ska förbereda ett arbete med att stödja produktionen av, främja utvecklingen av och tillgången till läromedel inom nationella minoritetsspråk och i detta arbete samarbeta med relevanta aktörer. För närvarande pågår ett arbete på Skolverket med att stödja framtagandet av ett heltäckande basläromedel i respektive språk. Detta redogörs närmare för i avsnittet 6.2 *Upphandling av läromedel* nedan.

6.1 Samarbete med relevanta aktörer

6.1.1 Representanter för de nationella minoriteterna och språken

Skolverket har genomfört dialoger och intervjuer med företrädare för samtliga nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk, dock med viss reservation för samtliga varieteter inom språken. Skolverket har även etablerat kontakt med motsvarande myndigheter i Norge och Finland, Utdanningsdirektoratet (Udir) och Utbildningsstyrelsen (UBS). Syftet är att genomföra en kartläggning och få en bild av behovet av läromedel i de nationella minoritetsspråken samt även hur arbetet att stödja läromedel med obefintliga eller små marknadsunderlag genomförs i grannländerna. Som nämnts ovan pågår en upphandling av ett heltäckande läromedel i alla språken; den kartläggning som nämns här fokuserar på behovet av läromedel och lärresurser utöver läromedel i språken.

Företrädare för samtliga minoritetsspråk lyfter att det vore välkommet med ordlistor med terminologi i skolans olika ämnen. Detta menar man kan underlätta bland annat samtal om elevernas vardag i skolan samt vara ett stöd för lärare med minoritetsspråklig bakgrund. De ämnen som flest nämner behov av material i är SO och matematik.

Flera nämner att det inte finns behov av ett heltäckande läromedel på minoritetsspråken i alla skolämnen. Däremot lyfts att det är värdefullt med stödmaterial i olika skolämnen.

För förskolan önskar flera av de intervjuade lekar, ramsor och sånger utifrån årshjulet i förskolan samt skönlitterära texter på både minoritetsspråket och svenska. Det finns behov av slitstarka fysiska material och ljudinspelningar med ramsor och sånger. Företrädare för alla språk lyfter fram behovet av ljudfiler för

att kunna lyssna på språket. I samband med detta framkommer också synpunkter specifika för de olika språken.

- Företrädare för de två minoritetsspråken med en längre skriftspråklig tradition, finska och jiddisch, lyfter fram behovet av bearbetad och åldersanpassad skönlitteratur på språket. Man önskar då sammanfattningar av centrala verk av minoritetsförfattare med tydliga stödstrukturer, till exempel i form av gloslistor i texten, fonetisk text, text på svenska och minoritetsspråket parallellt etcetera.
- Företrädare för samiska och romani chib lyfter fram behovet av enkel skönlitteratur på språket för yngre barn för att väcka läslust.
- Företrädare för jiddisch och romani chib lyfter fram behovet av enkelt och lustfyllt inspirationsmaterial för att locka fler att vilja läsa språket.
- Företrädare för meänkieli och jiddisch lyfter fram behovet av en enkel grammatikbok att använda i undervisningen.

Flera intervjuade lyfter fram önskemål om texter som handlar om minoriteten och minoritetens kultur, men det varierar hur mycket man betonar detta.

6.1.2 Erfarenheter från Norge och Finland

I både Norge och Finland finns ett tydligt statligt ramverk kring produktionen av läromedel utan marknadsunderlag. Det finns dels erfarenheter av att arbeta med ett statligt centraliserat produktionsstöd (Norge), dels av att arbeta med en statligt centraliserad förlagsverksamhet (Finland).

I Norge har Utdanningsdirektoratet en enhet som samordnar stöd till bland annat läromedel och pedagogiskt förskolematerial utan eller mycket litet marknadsunderlag. Det är möjligt för företag och organisationer att söka stödet för att ta fram läromedel och förskolematerial inom fyra olika områden varav läromedel på andra språk än norska är ett. Varje år avsätts pengar till systemet från statsbudgeten och Utdanningsdirektoratet prioriterar varje år vilken typ av läromedel inom varje område som de avser att ge stöd till.

På Utdanningsdirektoratet pågår för närvarande också flera pilotprojekt med att ta fram digitala lärresurser för fjärrundervisning i kvänska och finska som andraspråk. Under 2022 beviljade myndigheten 10 900 000 NOK för nio fleråriga läromedelsprojekt inom ramen för pilotprojektet.

I Finland har Utbildningsstyrelsen ett eget förlag, UBS Läromedel, som kompletterar utbudet hos kommersiella förlag och erbjuder läromaterial för mindre målgrupper. De har bland annat ansvar för att ta fram läromedel på romani chib. Lärare som vill ge ut läromedel för en mindre målgrupp tar själva kontakt med förlaget och föreslår projekt. UBS Läromedel ger även stöd och rådgivning till mindre läromedelsaktörer som ansvarar för läromedel på språk med färre användare, till exempel Karelska kultursällskapet som ansvarar för att ta fram läromedel på de karelska språken.

UBS Läromedel får årligen en statlig finansiering som är fastställd av riksdagen. Finansieringen får inte användas till andra ändamål. Förlagets arbete finansieras till två tredjedelar av intäkter från försäljning och till en tredjedel av statligt stöd. Läromedlen säljs genom förlagets nätbokhandel.

Precis som i Sverige är det i både Norge och Finland sametingen som ansvarar för att ta fram läromedel på och i samiska.

6.2 Upphandling av läromedel

Skolverket har i november 2023 gått ut med offertförfrågan där aktörer ges möjlighet att lämna anbud avseende produktion, utveckling och tillhandahållande av läromedel i nationella minoritetsspråk för grundskolans olika stadier (lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet). Det handlar inte nödvändigtvis om nyproduktion utan läromedlen kan med fördel utgå från ett redan tidigare framtaget läromedel som anpassas och översätts till respektive nationellt minoritetsspråk. Anpassning kan till exempel vara att läromedlen, i text och bild, lyfter den kultur som kopplas till respektive språk, att det kan användas i undervisning för både första- och andraspråk samt för undervisning cirka 1 timme per vecka.

Läromedlen ska vara så kallade heltäckande läromedel eller basläromedel. De kan bestå av en serie av läromedel som kan kopplas till olika stadier. Läromedlen ska bestå av olika komponenter som är anpassade till varandra: lärobok, övningsbok och en lärarhandledning som är framtagen för att stödja planering och genomförande av undervisningen. Lämpliga delar ska innehålla digitala komponenter. Lärarhandledningen ska vara på svenska.

Anbudsutvärdering planeras ske i mars 2024 och avtal planeras kunna slutas i april 2024. Upphandlingen är uppdelad i flera delområden eller språkkategorier enligt nedan:

1. Samiska; nord- syd och lulesamiska
2. Samiska; pite- och umesamiska
3. Finska och meänkieli
4. Romani chib; gurbeti och polsk romani
5. Romani chib; lovari, arli och kelderash
6. Romani chib; kale och svensk romani
7. Jiddisch

Totalt budgeterar Skolverket 6 miljoner per år över en fyraårsperiod för detta.

Vilket material som finns att tillgå vid undervisning i de nationella minoritetsspråken ser väldigt olika ut för olika språk. Gemensamt för språken i fråga är dock att det saknas heltäckande läromedel, basläromedel, anpassade efter svenska förhållanden och de svenska kursplanerna i nationella minoritetsspråk.

Skolverket är medvetet om risken att det inte inkommer några anbud alls som uppfyller ställda krav. Vid ett sådant scenario kommer myndigheten att behöva hitta andra tillvägagångssätt.

6.3 Tillgängliggöra undervisningsmaterial

6.3.1 Tio pinnar i luften

Under hösten 2023 gjorde Skolverket ett nytryck av den tidigare framtagna antologin *Tio pinnar i luften*. Antologin innehåller sagor, sånger, ordspråk, lekar och gåtor på de nationella minoritetsspråken och svenska. Målgruppen är yngre barn i förskolan.

Cirka 14 000 böcker har distribuerats till kommunala och enskilda förskolor. Syftet har varit att förse förskolan med en bok som kan vara inspiration för att ge kunskaper om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia. 6540 kommunala förskolor har fått en bok per 50 barn och 2807 enskilda förskolor har fått en bok per enhet. Skillnaden i antal beror på det inte finns någon officiell statistik för enskilda förskolor och då enskilda förskolors storlek är okända för Skolverket fick dessa en bok per enhet. Skolverket har haft ytterligare 800 böcker som kunnat beställas via Skolverkets publikationsdatabas.

Boken har presenterats i flera olika offentliga sammanhang. Mottagandet har varit positivt och böckerna tog slut på bara några veckor.

6.3.2 @Stoltjude

Boken är framtagen av Judiska ungdomsförbundet och bygger på ett Instagramkonto med samma namn. Boken riktar sig till lärare och elever i högre åldrar och kan användas i undervisningen utifrån nationella minoriteten judar, deras religion och deras värdegrund. Den är indelad i olika kapitel; identitet, familj, Förintelsen, religion, mångfald och antisemitism. *@Stoltjude* har ett pedagogisk lättillgängligt upplägg där ord som kan vara okända för icke judar förklaras direkt i marginalen där de förekommer. Det finns även en uppslagsdel i slutet. Under 2023 har Skolverket bekostat nytryck av 8500 böcker.

6.3.3 Ságas

Sameskolstyrelsen har tidigare med stöd av Skolverket tagit fram ett digitalt läromedel för nybörjarnivå, *Ságas*. Skolverket och Sameskolstyrelsen har gemensamt kommit fram till att det finns ett behov att utöka och utveckla *Ságas* för att elever som läser samiska som modersmål eller moderna språk ska ha en större tillgång till och variation av läromedel. Myndigheterna har därför träffat en överenskommelse om att Sameskolstyrelsen ska ta fram två ytterligare språkliga nivåer på nordsamiska, sydsamiska och lulesamiska.

6.3.4 Tillgängliggöra befintligt undervisningsmaterial

Inom ramen för tidigare regeringsuppdrag har Skolverket tagit fram en del undervisningsmaterial på framför allt romani chib. Läromedlen har funnits tillgängliga för beställning men detta har inte utnyttjats i någon högre grad av målgruppen. Myndigheten bedömer att detta bland annat har att göra med att lärare, bibliotekarier med flera inte har känt till dem. Materialet erbjuds kostnadsfritt och under 2023 har myndigheten gjort det lättare att hitta dem i publikationsdatabasen. Skolverket har märkt en markant ökning gällande beställningar under året och har förutom Tio pinnar i luften och @Stoltjude distribuerat cirka 300 böcker på nationella minoritetsspråk.

Skolverket har under en lång tid haft en webbsida som riktar sig till förskollärare och lärare i nationella minoritetsspråk⁷. Under 2023 har den sidan kompletterats med en större mängd undervisningsmaterial från andra aktörer. Materialen har även sorterats per språkvarietet för att det ska vara lättare att hitta. Webbsidan uppdateras allt eftersom vi får kännedom om relevanta resurser.

7. Utbildning för förskollärare och lärare

Svårigheter att rekrytera lärare och en därpå följande lärarbrist har lett till en bekymmersam situation när det gäller både tillgång till och kvalitet i undervisningen i nationella minoritetsspråk. Lärarbristen är enligt betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering⁸ den vanligaste förklaringen till att undervisning i nationella minoritetsspråk inte erbjuds.

Skolverket gavs i ändringsbeslut av regleringsbrev per den 22 februari 2018 (U2018/04029/GV [delvis] U2018/04617/GV) i uppdrag att utveckla, tillgängliggöra och finansiera uppdragsutbildningar för att öka graden av behöriga lärare i samiska. En behörighetsgivande uppdragsutbildning ges vid samiska högskolan i Kautokeino med gott resultat. Delvis mot bakgrund av erfarenheterna därifrån har Skolverket därför utöver de i uppdraget beskrivna insatserna bedömt det viktigt att igångsätta insatser för lärare och pedagogisk personal i förskolan i nationella minoritetsspråk.

7.1 Utbildning i jiddisch

Enligt Skolverkets statistik för modersmål i grundskolan fanns det tre lärare i jiddisch och 17 elever läsåret 2020/21. Det låga antalet av både lärare och elever

⁷ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/undervisa-i-nationella-minoritetssprak> 240110

⁸ SOU 2017:91

gör situationen väldigt sårbar och Skolverket ansåg det därför angeläget att omgående initiera en insats. Behovet av en sådan har också lyfts av Sveriges Jiddischförbund vid flertalet tillfällen.

Lunds universitet har sedan 2021 ett uppdrag givet i regleringsbrev⁹ att varje läsår erbjuda utbildning i jiddisch. Av uppdraget framgår att lärosätet mot bakgrund av Sveriges åtaganden enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2) och Europeisk stadga om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3), som Sverige har ratificerat, ska bedriva utvecklingsarbete och utbildning på vetenskaplig grund, däribland med sikte på lärarutbildningar och att universitets arbete ska främja undervisning i och på minoritetsspråket jiddisch i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och högskolan.

Skolverket beslutade därför att i form av uppdragsutbildning köpa platser på kursen *Lärare i jiddisch*¹⁰ som lärosätet från och med hösten 2022 ger inom ramen för ordinarie utbud. Det innebär att deltagare inom uppdragsutbildningen läser tillsammans med andra antagna på kursen. Kursen går på halvfart med 15 högskolepoäng per termin. Deltagare ska totalt läsa 30 högskolepoäng vilket också är det som krävs för att bli behörig lärare i modersmål jiddisch; detta dock förutsatt att deltagarna redan har en lärarutbildning i grunden.

Enligt lärosätets rapportering startade tre deltagare höstterminen 2022 *Grundkurs I för lärare*. Samtliga tre personer planerar att fortsätta sina studier även under vårterminen 2024.

7.2 Utbildning i finska, meänkieli och samiska för pedagogisk personal anställd i förskolan.

Utredningen (SOU 2017:91) om Nationella minoritetsspråk i skolan konstaterar i avsnitt 10.1 att förskolans roll i den långsiktiga språkliga utvecklingen är viktig samt att språkutvecklingen i ett nationellt minoritetsspråk inte påbörjas först under grundskoletiden, annat än när något i förutsättning brustit. Förskolans och förskoleklassens del i elevernas språkliga utveckling bör vara långsiktig och innehållsmässig och språkligt en språngbräda för utvecklingen av de nationella minoritetsspråken, menar utredningen.

I regeringsredovisningen¹¹ av uppdraget om nationell samordning av undervisningen i minoritetsspråk lyfte Skolverket att som ett led i ambitionen att uppnå en obruten utbildningskedja för de nationella minoritetsspråken det bör beaktas att förskolan kan utgöra en viktig grund för språkutvecklingen hos barn tillhöriga de nationella minoriteterna. Mot bakgrund av lagstiftningen är detta av speciell vikt i kommuner inom de finska, tornedalska och samiska förvaltningsområdena. Dock är den obrutna utbildningskedjan av vikt för samtliga nationella minoritetsspråk.

⁹ <https://www.esv.se/statsligaren/regleringsbrev/?RBID=22593>

¹⁰ Skolverket har inom ramen för avtalet med Lunds universitet också möjlighet att köpa platser på nybörjarkurser i jiddisch för att förbereda studenter för Grundkurs I och II för lärare. Detta nyttjades under hösten 2023.

¹¹ Skolverkets dnr 7.5.2–2021:451

7.2.1 Finska

I likhet med Lunds universitet har Stockholms universitet sedan 2021 ett uppdrag givet i regleringsbrev¹², i princip identiskt utformat som Lunds universitets. För Stockholms universitet gäller uppdraget dock finska.

Den 5 april 2023 träffade Skolverket och Stockholms universitet en överenskommelse om en uppdragsutbildning riktad till pedagogisk personal anställd i förskolan¹³. Utbildningen består av två kurser á 7,5 hp, *Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i förskolan* och *Barnlitteratur och läsglädje i småbarnspedagogik*, och syftar till att fler pedagogisk personal i förskolan utvecklar och stärker sin kompetens i finska¹⁴. Den ska i förlängningen öka möjligheterna för barn tillhöriga den sverigefinska minoriteten i förskolan att utveckla det egna nationella minoritetsspråket. Under hösten 2023 deltog 17 personer i utbildningen från totalt 13 huvudmän och till vårens kurs 2024 är 18 deltagare anmälda.

7.2.2 Samiska och meänkieli

Umeå universitet har, i likhet med Lunds och Stockholms universitet, sedan 2021 ett uppdrag givet i regleringsbrev¹⁵; för Umeå universitet dock gällande samiska och meänkieli. Skolverket har haft kontakt med Umeå universitet sedan tidig höst 2022 men har inte ännu träffat en överenskommelse om uppdragsutbildning av samma art som med Stockholms universitet. Skolverket bedömer dock att utbildningarna ska kunna komma till stånd från och höstterminen 2024.

8. Slutsatser och framåt

Skolverket har med tillfredsställelse noterat omfattningen och inriktningen av uppdraget att ansvara för den nationella samordningen av nationella minoritetsspråk. Myndigheten bedömer att uppdraget i hög grad kan bidra till att uppfylla den av riksdagen beslutade minoritetspolitiken, i det korta perspektivet främst delområdet språk och kultur men i förlängningen även diskriminering och utsatthet samt inflytande och delaktighet.

Under arbetet har Skolverket noterat vissa frågor som myndigheten bedömer förtjänar eller behöver lyftas för att i förlängningen säkra de nationella minoriteternas möjligheter att ta del av sina rättigheter i skolväsendet och bidra till en revitalisering av de nationella minoritetsspråken. Dessa presenteras nedan.

¹² <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbId=22598>

¹³ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/kurser-och-utbildningar/du-som-jobbar-i-forskolan---stark-din-kompetens-i-finska>

¹⁴ <https://www.su.se/sok-kurser-och-program/fau301-1.651659?semester=HT23&eventcode=25109&open-collapse-boxes=course-detail.course-more-about>

¹⁵ <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbId=22605>

8.1 Fjärrundervisning i samiska

I avsnitt 4.2 redogörs för diskussioner vid ett möte med en fokusgrupp bestående av huvudmän som anmält till Skolinspektionen att de säljer fjärrundervisning i något eller några av de nationella minoritetsspråken. Från Sameskolstyrelsens sida framkom bland annat att man förhåller sig tveksam till att marknadsföra sin fjärrundervisning mer då man i nuläget bedömer sig inte ha tillräcklig kapacitet för att expandera sådan undervisning ytterligare. Noteras kan att enligt skollagen (2010:800) 23 kap. 15 § uppgifter som avser undervisning i teckenspråk eller samiska eller integrerad samisk undervisning i grundskolan endast får överlämnas på entreprenad till staten. Skolverket vill uppmärksamma att det kan uppstå en situation då elever inte kan ges möjlighet att studera samiska som nationellt minoritetsspråk då tillgången på lärare för närundervisning är otillräcklig och detsamma gäller kapaciteten för fjärrundervisning.

8.2 Statsbidrag för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk

I avsnitt 5.1.5 redovisas bland annat siffror som pekar på en tydligt stigande trend i antalet elever som utgör underlag för huvudmännens bidragsansökningar. Detta är naturligtvis i sig positivt, men Skolverket ser samtidigt ett behov av att närmare analysera utfallet av statsbidraget. Tanken med ersättningsmodellen är att öka elevernas tillgång till undervisning i sitt nationella minoritetsspråk genom att ge huvudmännen ekonomiskt stöd och incitament att erbjuda fjärrundervisning i språken. Antalet huvudmän som ansöker om sådant stöd har även ökat under den tid som statsbidraget kunnat sökas. Fjärrundervisning är samtidigt ett alternativ till närundervisning endast i enlighet med regleringen i skollagen (2010:800) 21 kap. Skolverket menar att fjärrundervisning inte får ersätta närundervisning enbart på grund av statsbidraget. Myndigheten vill därför betona vikten av att huvudmännen tar det ansvar som åläggs dem enligt gällande reglering att i första hand söka erbjuda närundervisning.

8.3 Revitalisering är ett långsiktigt arbete

Språkrevitalisering handlar bland annat om att utveckla verktyg och metoder för att öka antalet talare, stödja språköverföringen mellan generationer och höja statusen på språket. De nationella minoritetsspråken har olika utgångspunkter för språkrevitalisering och olika behov vad gäller insatser. Gemensamt för samtliga är dock att revitaliseringen av dessa är ett långsiktigt arbete och Skolverket menar att uppdraget ger goda möjligheter att arbeta med dessa aspekter av revitalisering.

I avsnitt 6.1 redogörs för inkomna synpunkter i läromedelsfrågan från företrädare för samtliga nationella minoriteter och nationella minoritetsspråk. I samma avsnitt redogörs även för dialog med utbildningsmyndigheterna i Norge och Finland och den kunskap som Skolverket fått av denna dialog.

I kontakterna med de norska och finska utbildningsmyndigheterna framkommer att det finns en stark statlig styrning av arbetet med läromedel utan eller med små marknadsunderlag i båda länderna. De intervjuade som själva tagit fram läromedel på minoritetsspråken i Sverige vittnar däremot genomgående om bristande tillgång till kompetens och stöd i arbetet. Skolverket bedömer att uppdraget att ansvara för en nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk är ett tydligt uttryck för en starkare statlig styrning i denna fråga.

Skolverket bedömer vidare att arbetet med läromedel kommer att bidra till att öka kvaliteten i undervisningen och därigenom öka antalet talare i de nationella minoritetsspråken. Ett lågt antal talare kan utgöra ett hinder för språkrevitaliseringen och Skolverket bedömer att detta behöver åtgärdas så snart som möjligt. Myndigheten väljer därför att genomföra en upphandling där aktörer ges möjlighet att lämna anbud avseende produktion, utveckling och tillhandahållande av läromedel i nationella minoritetsspråk för grundskolans olika stadier.

Samtidigt är en viktig del av revitaliseringen av de nationella minoritetsspråken att språkanvändningen ges möjlighet att vidgas till så många domäner¹⁶ som möjligt. Som exempel på domäner kan nämnas

- *Den personliga domänen*, i vilken man lever som privatperson, där livet hemma med familj och vänner står i centrum och där man ägnar sig åt personliga göromål,
- *Samhällsdomänen*, i vilken man uppträder som samhällsmedborgare eller som medlem av en organisation
- *Yrkesdomänen*, i vilken man utövar sitt yrke;
- *Utbildningsdomänen*, i vilken man deltar i organiserad inlärning, särskilt (men inte nödvändigtvis) vid en utbildningsanstalt.

Detta förutsätter i flera fall en utvidgning av terminologin och vokabulären i de olika språken, och en del av de synpunkter som kommer fram från företrädare för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken rör just detta; dock ser som nämnts i avsnitt 6.1.1 situationen och därmed önskemålen olika ut för olika språk. Gemensamt för samtliga nationella minoritetsspråk är dock önskemål om ordlistor med terminologi i skolans olika ämnen. De ämnen som flest nämner är SO och matematik. Skolverket bedömer att ett vidgande av språkanvändningen till så många domäner som möjligt är viktigt och bör vara en del av ett långsiktigt och hållbart revitaliseringsarbete.

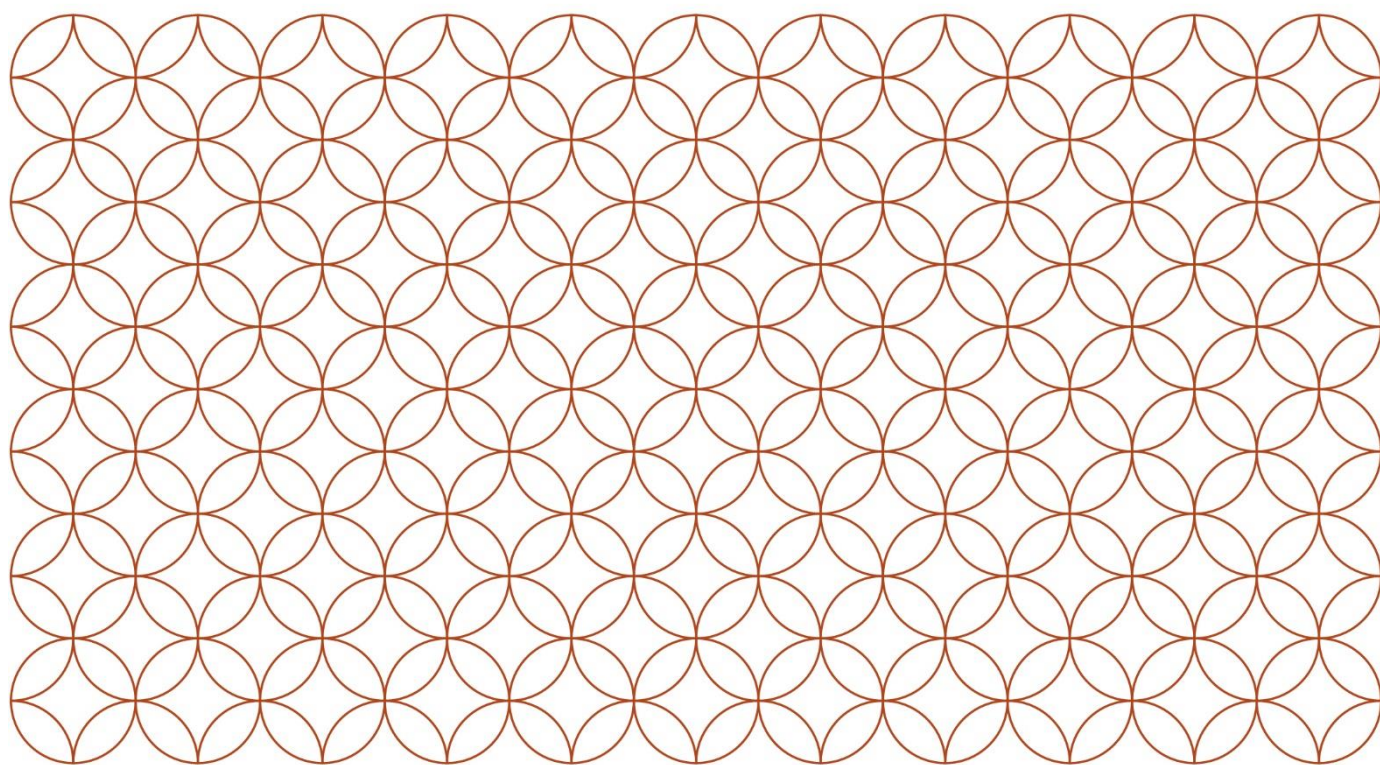
Sammanfattningsvis ser myndigheten gärna att uppdraget i sin helhet ges ett långsiktigt och uthålligt fokus.

---

¹⁶ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>

Gemensam europeisk referensram för språk; lärande, undervisning och bedömning, s.47–51

Skolverket

www.skolverket.se